

Gönderme Tarihi: 21.03.2020

Kabul Tarihi: 29.04.2020

*Bu bir araştırma makalesidir

Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarında noktalama işaretleri¹

Dr. Yıldız YENEN AVCI^a^aMEB, Aydın

Özet

Bu çalışmada Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders notlarında noktalama işaretlerinin kullanımı üzerinde durulmuştur. Bu amaç çerçevesinde Türkçe ders notlarında yer alan noktalama işaretlerinin Türkçe Öğretim Programı'na uygunluğu tespit edilmeye çalışılmış, sonrasında ise noktalama işaretlerinin kullanım durumu araştırılmıştır. Çalışma doküman incelemesi modelindedir. Veriler, 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı'nda okutulan Açık Öğretim Ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarından elde edilmiştir. Araştırma sonucunda 6. Sınıf Ders Türkçe Notu'nda %70.59, 7. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda %20.59, 8. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda ise % 8.82 gibi bir uyumsuzluğun olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kitaplarda noktalama işaretlerinin kullanımlarıyla ilgili yanlışlık ve eksikliklerin görüldüğü, konuların aktarımında bir dil birliğinin olmadığı, kuralların her düzeyde aynı örneklerle tekrar edildiği, konuların öğrencilerin hazır bulunmuşluk düzeylerine göre hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders notları, noktalama işaretleri, Türkçe Öğretim Programı

Abstract

In this study, the use of punctuation marks in Distance Education Middle School Turkish lecture notes is emphasized. For this purpose, the suitability of the punctuation marks in the Turkish course notes to the Turkish Curriculum was tried to be determined, and then the use of the punctuation marks were investigated. The study is in document review model. The data were obtained from the Distance Education Middle School 6th, 7th and 8th Grade Turkish lecture notes taught in the 2016-2017 Academic Year. As a result of the research, it is seen that there is a mismatch of 70.59% in Grade 6 Turkish Grade, 20.59% in Grade 7 Turkish Grade, and 8.82% in Grade 8 Turkish Grade. In addition, it was determined that there were mistakes and deficiencies in the use of punctuation marks in the books, there is no language unity in the transfer of topics, the rules were repeated with the same examples at all levels, and the subjects were not prepared according to the level of students' readiness.

Keywords: Open Education Middle School, Turkish lecture notes, punctuation marks, Turkish Curriculum

Kaynak Gösterme

Yenen Avcı, Y. (2020). Açıköğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarında noktalama işaretleri. *AUAAd*, 6(2), 91-113.

91

¹ Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2017 tarihleri arasında Denizli'de gerçekleşen IVth International Eurasian Education Research Congress'te sunulmuştur.

Giriş

Yazıya özgü bir uygulama yolu ve yöntemi olan noktalama işaretleri konuşmada vurgu, ezgi ve duraklamalar ile mimiklerin yerini tutar; anlamı pekiştirir, ayrıca okumanın düzenli olmasına yardımcı olur. Noktalama işaretleri temel görevleri çerçevesince iki grupta değerlendirilir. Nokta, virgül, noktalı virgül, iki nokta, üç nokta, soru işareti, ünlem işareti gibi birinci grupta yer alan işaretler cümlelerin yapısına açıklık getirip yazının kolay anlaşılmasını sağlarken ikinci grupta yer alanlar –uzun çizgi, kısa çizgi, ayraç (parantez), köşeli ayraç, tırnak işareti, eğik çizgi vb. - ise yazma düzenini sağlar (Parlatır, 2014: 315). Bunun yanı sıra cümlelerin öğelerini, iç cümleyi, ara cümle ve yan cümleyi birbirinden ayırmaya; cümledeki vurgu, ezgi ve durakları belirlemeye yarayan bu işaretler bir yazıyı okurken trafik işaretleri gibi okuyucuya yol gösterir (Hengirmen, 2005: 508).

Bazı dillerde ünlülerin belirlenmesi için alfabe işaretlerine eklenen hareke işaretleri (graphic signs, vowel-points), vb. her türlü harf işareti (diacritical sign, diacritical mark) ile yazı dili meydana gelmeden önce varlığın sembolik anlamını karşılayan ve sözlü anlatımın yerine kullanılan değişik işaret ve damgalar (ideogramma), yazım ve noktalama işaretleridir (Karaağaç, 2014: 600).

Konuşurken verdiğimiz kısa aralar sözün durakları ise; yazarken kullandığımız işaretler de yazının duraklarıdır. Bütün dillerde kullanılmasından dolayı evrensel bir değer taşıyan bu işaretler kimi zaman söyleyişteki özellikleri yazı diline geçirmek ya da duyuşal ayrıntıları aktarmak amacıyla kullanılırlar (Özkırımlı, 2006: 118-292). Konuşma diline katkıda bulunan beden dili öğelerinin, bire bir olmasa da, yazı dilindeki karşılıkları olan noktalama işaretlerinin tarihi hemen hemen yazının tarihi kadar eskidir (Karaağaç, 2013: 600). Bu işaretlerin ilk defa MÖ 2. yüzyılda Bizanslı Aristophanes tarafından kullanıldığı söylenir. Aristophanes satırın üstüne konan bir noktayla güçlü ve orta, satırın altına konan bir noktayla da zayıf noktalamadan oluşan bu üç dereceli noktala sistemini geliştirmiştir. Ortaçağdaki el yazmalarında kimi noktalama işaretlerine rastlamak mümkün olsa da; basımevlerinin ortaya çıkışına kadar düzenli bir noktalamadan söz etmek mümkün değildir (Özkırımlı, 2006: 292).

Türkçede noktalama işaretlerinin kullanımı ile ilgili ilk örnekler Göktürk yazıtlarının Runik alfabesinde, Köktürk, Yenisey ve Altay yazıtlarında, Mani alfabeli metinlerde görülür (Karaağaç, 2013: 600). Evrensel noktalama işaretlerine geçiş ise ilk kez Şinasi'nin Şair Evlenmesi (1860) adlı yapıtıyla gerçekleşmiştir. Şinasi bu tiyatro metninde nokta, konuşma çizgisi ve paranteze yer vermiştir. Türk edebiyatında bütün noktalama işaretlerini Servet-i Fünûn Dönemi'nde görmek mümkündür. Bu işaretler Arap alfabesinden dolayı sağdan sola

doğru ters yazılmışlardır (Özkırmı, 2006: 293). “Latin alfabesinin kabulü (1928)’nden sonra çıkarılan kılavuzlarda 1941 yılında yapılan ikinci baskıya kadar noktalama işaretleri görülmez. Ancak bu dönemde, Türk Dil Kurumu dışında noktalamayı ele alan çalışmalar yapılmıştır” (Atasoy, 2010). Günümüzde ise noktalama işaretlerinin önemi ve kullanımı gittikçe yaygınlık kazanmaktadır; çünkü bu işaretleri yerinde kullanmak doğru yazmanın, etkili okumanın ve güzel konuşmanın ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Yazılı ve sözlü anlatıma sağladığı katkılardan dolayı Türkçe derslerinin de temel konuları arasında yer alan noktalama işaretleri bir dilin doğru yazılmasını, etkili okunmasını ve kolay anlaşılmasını sağlayan semboller bütünüdür. Bu sembollerin neler olduğu, kullanım alanları, sözcüğe nasıl yazıldığı, sözcük veya cümleye kazandırdığı anlam ilköğretimin ilk yıllarından itibaren Türkçe Öğretim Programı paralelinde aşamalı olarak verilmeye başlar. Noktalama işaretlerinin 2006 tarihli Türkçe Öğretim Programı’nda yazma öğrenme alanıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Tüm düzeylerde (6, 7 ve 8. sınıf) ortak olan amaç ve kazanımlar şöyledir:

“Yazma

1. Yazma kurallarını uygulama

1.11. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

4. Kendi yazdıklarını değerlendirme

4.3. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

6.2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.” (MEB, 2006: 30-36)

Programda yazma öğrenme alanı altında aynı amaç ve kazanım yer alsa da “Açıklamalar” bölümünde hangi noktalama işaretlerinin ve bu işaretlere ait hangi kuralların verilmesi gerektiği sınıf düzeylerine bağlı olarak ayrı ayrı belirtilir. Noktalama işaretlerinin öğretilme durumuna ilişkin olarak yine tüm sınıflarda TDK Yazım Kılavuzu’nun son basımının esas alınması ve noktalama işaretlerinin daha önceki sınıflarda ele alınan işlevlerinin hatırlatılarak pekiştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiği, konuyla ilgili kazanımların okuma, yazma, dil bilgisine yönelik çalışmalar sırasında ilişkili olduğu konularla birlikte veya bağımsız olarak verilebileceği, kazanımların değerlendirilmesi aşamasında çalışma kâğıtları, proje değerlendirme formları, süreç gelişim dosyaları, gözlem formları vb. unsurlardan yararlanılabileceği vurgulanır (MEB, 2006: 36-40).

Noktalama işaretleri ile ilgili bilgiler her yıl tekrar edilerek veya biraz daha geliştirilerek programda yerini almasına karşın bu konu üzerine yapılan çalışmalar (Karabuğa, 2011; Çetin,

2013; Yıldırım ve Uludağ, 2016) öğrencilerin noktalama işaretlerini kavrama ve uygulama bakımından beklenen düzeyden uzak olduğunu göstermektedir. Özet hali 11-14 Mayıs 2017 tarihleri arasında Denizli’de gerçekleşen IVth International Eurasian Education Research Congress’te sunulan bu çalışmada ise noktalama işaretlerinin öğretiminde önemli bir yere sahip olan ders kitaplarının durumu araştırılmaya çalışılmış; belirtilen amaç çerçevesinde Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders notlarında noktalama işaretlerinin kullanımı üzerinde durulmuştur.

Yöntem

Açık Öğretim Türkçe ders notlarında yer alan noktalama işaretlerinin Türkçe Öğretim Programı’na uygunluğunu tespit etmeyi ve kullanılma durumunu irdelemeyi amaçlayan bu çalışma doküman incelemesi modelindedir. Yıldırım ve Şimşek’e göre (2013: 218) “Dokümanlar nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilmesi araştırma problemi ile yakından ilgilidir.” Çalışma, 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı’nda okutulan Açık Öğretim Ortaokulu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders notlarıyla sınırlıdır.

İncelemeye esas alınan dokümanların “Sunuş” (Solmaz, 2016; Deniz, 2016; Şehsuvaroğlu, 2016) kısmında ders notunun öğretim programları çerçevesinde, uzaktan eğitim ve öğretim tekniklerine uygun bir şekilde hazırlandığı ve ders kitaplarına yardımcı kaynak olarak düşünüldüğü belirtilmiş olsa da söz konusu eserlerin başlıca ders kitabı olarak Açık Öğretim Ortaokulu öğrencilerine dağıtıldığı görülmektedir. Yardımcı kaynak olarak hazırlanmasına rağmen Açık Öğretim Ortaokulu öğrencileri için temel ders kitabı olarak kullanılan Türkçe ders notları bu gerekçeden incelemenin konusu olmuştur; çünkü yüz yüze eğitim olanaklarından yararlanamayan öğrencilerin birincil kaynakları ders kitaplarıdır ve bu eğitim materyallerinin iyi hazırlanmış olması son derece önemlidir. Araştırma verilerinin analizinde sıklıkları ve yüzdeleri hesapları kullanılmış; ders notlarının Türkçe Öğretim Programı’na uygunluğu bakımından yapılan incelemede bulgular tablolarla gösterilmiş; noktalama işaretlerinin kullanımına ilişkin tespitler ise kitaplardan yapılan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan kitapların bibliyografik künyeleri şöyledir:

Solmaz, M. (2016). Açık Öğretim Okulları (Açık Öğretim Ortaokulu) Türkçe 6 Ders Notu. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü.

Deniz, T. (2016). Açık Öğretim Okulları (Açık Öğretim Ortaokulu) Türkçe 7 Ders Notu. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü.

Şehsuvaroğlu, Ş. (2016). Açık Öğretim Okulları (Açık Öğretim Ortaokulu) Türkçe 8 Ders Notu. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü.

Bulgular

Bu bölümde; öncelikle Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders notlarında noktalama işaretlerinin Türkçe Öğretim Programı'na uygunluk düzeyine ilişkin bulgular tablolarda gösterilmiş; sonrasında ise incelenen ders notlarından hareketle noktalama işaretlerinin öğretilme durumlarına yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Notlarında Noktalama İşaretlerinin Türkçe Öğretim Programına Uygunluk Düzeyi

Açık Öğretim Ortaokulları Türkçe ders notlarında noktalama işaretlerinin işleyişine yönelik olarak 4 bölümden oluşan bir tablo hazırlanmıştır. Tablo içerisinde programda hangi noktalama işaretlerine yer verildiği, işlevleri, programda belirtilen düzey (P.B.D.) ile bu işlevlerin hangi kitaplarda bulunduğu (İ.H.K.B) ve programa uygun hazırlanmamış kitap (P.U.H.K.) bölümleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 1			
Nokta			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.” (MEB, 2006: 36)	6	6, 7, 8	-
“Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur.” (MEB, 2006: 36)	6	6, 7	-
“Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 36)	6	7, 8	6
“Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 36)	6	6, 7, 8	-
“Bibliyografik künyelerin sonuna konur.” (MEB, 2006: 38)	7	7	-

Türkçe Öğretim Programı'nda noktanın işlevine yönelik olarak 5 maddeye yer verilmiştir. Bunlardan 4'ünün 6. sınıf, 1 maddenin ise 7. sınıfta öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. Nokta altında sıralanan “Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.” ifadesinin dışında bütün ifadeler yer verildiği ve yalnızca 6. sınıf ders notunun programda belirtilen ilkeler doğrultusunda hazırlanmadığı görülmektedir.

Tablo 2			
<i>Virgül</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur.” (MEB, 2006: 36)	6	7	6
“Tırnak içinde olmayan aktarma cümlelerinden sonra konur.” (MEB, 2006: 36)	6	6, 7	-
“Konuşma çizgisinden önce konur.” (MEB, 2006: 36)	6	7	6
“Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul veya teşvik bildiren hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette gibi kelimelerden sonra konur.” (MEB, 2006: 36)	6	7	6
“Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime ve kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.” (MEB, 2006: 36)	6	6, 7	-
“Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.” (MEB, 2006: 36)	6	6, 8	-
“Bibliyografik künyelerde yazar, eser, basımevi vb. maddelerden sonra konur.” (MEB, 2006: 38)	7	7	-
“Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.” (MEB, 2006: 40)	8	6, 7, 8	6, 7
“Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 40)	8	6, 7	6, 7, 8
“Cümlede özel olarak vurgulanması gereken öğelerden sonra konur.” (MEB, 2006: 40)	8	6, 7, 8	6, 7
“Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan öğeleri belirtmek için konur.” (MEB, 2006: 40)	8	7	7, 8
“Cümle içinde ara sözcükleri ve ara cümleleri ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 40)	8	7	7, 8

Programda virgüle ilişkin olarak 12 madde sıralanmış; bunlardan 6'sının 6. sınıfta, 1 tanesinin 7. sınıfta, 5 tanesinin se 8. sınıfta öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. İncelenen ders notlarında virgülün yalnızca 4 maddede programla uyumlu ele alındığı uyumsuzluk sıklığının 6. sınıf ders notunda (f=6), 7. sınıf ders notunda (f=5), 8. sınıf ders notunda ise (f=3) olduğu tespit edilmiştir. 6, 7 ve 8. sınıf ders notlarında işlevin belirtilen düzeyde işlenmemesinden kaynaklanan problemin yanı sıra öğrencilerin yabancıları oldukları terimlerin kullanılmasından kaynaklanan sorunlar da mevcuttur. 6. ve 7. sınıf ders notunda sıralı cümle bilgisi verilmeden "Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur." işlevi yer almaktadır. Oysa sıralı cümle bilgisi 8. sınıfta ele alınması gereken bir konudur. İncelenen 8. sınıf ders notunda ise konuların planlamasına dikkat edilmemiştir; çünkü cümle bilgisi noktalama işaretlerinden sonra verilmiştir. İncelenen kitaplarda öğrencilerin hazır bulunmuşluk düzeylerinin dikkate alınmadığı ve konunun gelişigüzel ele alındığı görülmektedir. Konular arasında öncelik-sonralık ilkesinin göz ardı edilmesi ilgili işlevin de kavratılmasını engelleyecektir.

Tablo 3			
<i>Noktalı Virgül</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
"Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur." (MEB, 2006: 36)	6	6, 7, 8	-
"Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur." (MEB, 2006: 40)	8	6, 7, 8	6, 7

Programda noktalı virgülün iki işlevine yer verildiği görülmektedir. 8. sınıfta öğretilmesi gereken "Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur." ilkesinin 6 ve 7. sınıf ders notunda bulunduğu görülmektedir. Virgül konusunda olduğu gibi bu hususta da ders notlarının öğrencilerin hazır bulunmuşluk düzeylerine ve programa göre hazırlanmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 4			
<i>İki Nokta</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
"Edebi eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur." (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
"Genel Ağ adreslerinde kullanılır." (MEB, 2006: 38)	7	7	-

İki noktanın kullanımı ile ilgili olarak programda iki işlevden bahsedilmektedir. Birinci işlevin 6. sınıfta öğretilmesi gerektiği belirtilmiş olmasına rağmen bu işlev 6. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda bulunmamaktadır. İkinci kural ise programa uygun olarak 7. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda geçmektedir.

Tablo 5			
<i>Üç Nokta</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 7, 8	-
“Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 7	-
“Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 7	-
“Kaba sayıldığından veya bir başka sebepten ötürü açıklanmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur.” (MEB, 2006: 38)	7	7, 8	-
“Alıntılarda; başta, ortada veya sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.” (MEB, 2006: 38)	7	6, 7, 8	6

Programda iki noktanın öğretimi ile ilgili 5 işlev bulunmaktadır. Üç tanesinin 6. Sınıfta, iki tanesinin ise 7. sınıfta öğretilmesi öngörülmüştür. İki noktanın öğretimi konusunda 7. sınıfta öğretilmesi gereken işlevin 6. sınıf ders notunda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6			
<i>Kısa Çizgi</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Dil bilgisinde ekleri ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 7, 8	-
“Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 7, 8	-
“Eklerin başına konur.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 7, 8	-
“Kelimeler arasına ‘-den... -a, ve, ila, arasında’ anlamlarını vermek için kullanılır.” (MEB, 2006: 39)	7	6, 7, 8	6
“Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.” (MEB, 2006: 40)	8	6, 7, 8	6, 7

Programda kısa çizginin 5 işlevine yer verilmektedir. 7. sınıfta öğretilmesi gereken işlevin 6. sınıf ders notunda, 8. sınıfta öğretilmesi öngörülen kuralın ise 6 ve 7. sınıf ders notlarında bulunduğu görülmektedir.

Tablo 7			
<i>Eğik Çizgi</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Yan yana yazılması gereken durumlarda mısraların arasına konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7	6
“Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7	6
“Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7	6
“Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır.” (MEB, 2006: 37)	6	7	6
“Genel Ağ adreslerinde kullanılır.” (MEB, 2006: 39)	7	7	-

Programda eğik çizginin 5 işlevine yer verilmektedir. Bunlardan 4’ü 6. sınıfta, 1’i ise 7. sınıf kazanımları arasındadır. 6. sınıf ile ilgili kazanımların bu düzeyde verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 8			
<i>Yay Ayraç</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.” (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
“Alıntıların aktarıldığı eseri veya yazarı göstermek için kullanılır.” (MEB, 2006: 37)	6	7,8	6
“Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayraç konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
“Alıntılarda, başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir.” (MEB, 2006: 39)	7	7, 8	-
“Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır.” (MEB, 2006: 39)	7	7, 8	-
“Bir bilginin şüpheyle karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır.” (MEB, 2006: 39)	7	7, 8	-

Programda 3 tanesi 6. sınıfta, diğerleri ise 7. sınıfta olmak üzere yay ayraç ile ilgili 6 kuralın öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. 6. sınıf ders notlarında bu işlevlerin yer almadığı görülmektedir.

Tablo 9			
<i>Kesme İşareti</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme eklerinden sonra konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
“Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine gelen ekleri ayırmak için kullanılır.” (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
“Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
“Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur.” (MEB, 2006: 37)	6	7, 8	6
“Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kullanılır.” (MEB, 2006: 39)	7	7, 8	-

Programda kesme işaretinin 5 işlevine yer verildiği görülmektedir. Kesme işareti ile kuralların öğretiminde 7. sınıf ders notunun programa uygun olduğu, 6. sınıf ders notunun ise uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10			
<i>Soru İşareti</i>			
İşlev	PBD	İHKB	PUHK
“Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.” (MEB, 2006: 38)	7	6, 7, 8	6

Programda soru işareti ile ilgili yalnızca bir kural bulunmaktadır. Bu kuralın öğretimine belirtilen düzeyden (6. sınıfta) önce yer verildiği görülmektedir.

Tablo 11			
<i>Ünlem İşareti</i>			
İşlev	PDB	İHKB	PUHK
“Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra ayraç içinde ünlem işareti kullanılır.” (MEB, 2006: 38)	7	6, 7, 8	6

Programda ünlem işareti ile ilgili kuralın 7. sınıfta verilmesi gerektiği belirtilirken bu işlevin 6. sınıf ders notunda yer almamaktadır.

Tablo 12			
<i>Köşeli Ayraç</i>			
İşlev	PBD	İHKB	PUHK
“Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce kullanılır.” (MEB, 2006: 39)	7	7, 8	-

Programda köşeli ayraç ile ilgili bir kuralın öğretimine yer verilmiştir. Bu konu, ilgili kitapta (7. sınıf) bulunmaktadır.

Tablo 13			
<i>Tırnak İşareti</i>			
İşlevler	PBD	İHKB	PUHK
“Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 8	-
“Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır.” (MEB, 2006: 37)	6	6, 8	-

Programda köşeli ayraç ile ilgili iki kuralın öğretimine yer verilmiştir. Bu konu, ilgili kitapta (6. sınıf) yer almaktadır.

Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Notlarında Noktalama İşaretlerinin Öğretilme Durumu

6. Sınıf Ders Notu'nda konuya başlarken noktalama işaretleri isimleriyle verilmiş, sembollerle gösterilmiştir. Bu konu 1 ve 5. üniteler altında ele alınmış; 1, 5 ve 6. ünitelerin bölüm testlerinde de değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Kitapta konuyla ilgili toplam 8 soru bulunmaktadır. Bu sorular; soru işareti (f=1), yazılı anlatımda noktalama işaretlerinin yeri (f=1); nokta (f=1); tırnak işareti (f=1), virgülün kullanımı (f=2); üç nokta (f=1) ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımı (f=1) üzerinedir.

- Bu kitapta metin okurken noktalama işaretlerine dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiş, noktalama işaretlerinin önemi ve nerelerde kullanılacağı üzerinde durulmuştur. Buna karşın noktalama işaretlerini yazımı hakkındaki paragrafta virgülün yanlış yerde kullanıldığı görülmektedir. Virgül birbirine bağlı ifadelerin arası ile “ve” bağlacından önce kullanılmıştır: “Noktalama işaretlerinden, nokta, virgül, noktalı virgül, iki nokta, üç nokta, soru, ünlem, tırnak işaretleri, ayraç, ve kesme ait oldukları kelimelere bitişik yazılır ve kesme dışındaki işaretlerden sonra bir harf boşluğu ara verilir.” (Solmaz, 2016: 136)

- Çalışma kâğıtlarında ise konu açıklamalarında üzerinde durulmayan işlevlere yer verilmiş, cümleler özensizce hazırlanmıştır:

“Aşağıdaki cümlelerde nokta ve virgülün hangi görevlerde kullanıldığını belirleyiniz.”

29 Mayıs 1453 İstanbul feth edildi.

Kitapta 326.197 tane kelime var.

Öğretmen 4.5=20 eder dedi.” (Solmaz, 2016: 137)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde hem noktalama hem de yazım yanlışı yapılmıştır. Bu cümle ”29 Mayıs 1453’te İstanbul feth edildi.” şeklinde olmalıdır. İkinci cümlede nokta okuyuşu kolaylaştırmak için dört ve dörtten fazla sayı basamağına sahip rakamları üçlü gruplara ayırmak için, üçüncü örnekte ise çarpma işareti yerine kullanılmıştır. İki işlev de konu açıklamalarında yer almamaktadır. Üçüncü cümlede ise tırnak içinde olmayan aktarma cümlesi bulunduğundan söz konusu ifade “Öğretmen 4.5=20 eder, dedi.” şeklinde olmalıdır.

• Kitapta göze çarpan bir diğer eksiklik ise örneklerin kullanımına yöneliktir. Yay ayraçının “Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlenin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır. Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur.” (TDK, 2012: 37) ifadesine karşılık gelen örneğin eksik bırakıldığı tespit edilmiştir:

“Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözcüğünü de çekinerek yazıyorum.” (Solmaz, 2016: 140)

Aynı kurala karşılık gelen örnek 7 ve 8. sınıf ders notunda şöyle yazılmıştır:

“Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözcüğünü de/sözünü çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.” (Deniz, 2016: 23; Şehsuvaroğlu, 2016: 136)

• Ders kitabında bazı örneklerin açıklamalarla desteklenmediği gibi, bazı açıklamalara ilişkin örneklere de yer verilmediği görülüyor. Aşağıdaki cümlede ise iki noktanın “Genel Ağ adreslerinde kullanılır.” (MEB, 2006: 38) işlevinin konu anlatımlarında yer almamasına rağmen uygulama düzeyinde sorulduğu görülmektedir:

“Aşağıda verilen noktalama işaretlerinin kullanılma nedenlerini tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.” (Solmaz, 2016: 151)

CÜMLELER	İKİ NOKTANIN KULLANILMA NEDENİ
http://tdk.org.tr	

Kitapta işlevlerin sunumu konusunda açıklama –örnek bütünlüğüne dikkat edilmediği görülmektedir. Yazar, kısa çizginin kurallarını verirken 1. maddeyi örneklememiş, buna karşın 2. maddeyi ise örnekle desteklemiştir:

“Kısa çizginin kullanıldığı yerler:

1. Satıra sığmayan sözcükler bölünürken satır sonuna konur.
2. Ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için kullanılır. (Küçük bir sürü –dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu.” (Solmaz, 2016: 138)

• Bu ders notuyla ilgili bir başka eksiklik ise kuralların altında sıralanan 44 örnekten 36'sının (%81.82) Yazım Kılavuzu'ndan (TDK, 2012) alınmış olmasıdır. Ayrıca hem konu açıklamalarında hem de çalışma kâğıdında aynı örnekler kullanılmıştır. Bilgiyi kavratmak yerine ezberletilmesine hizmet eden bu durum öğrencilerin farklı örneklerle karşılaşmasına da engel olmaktadır.

“Tırnak İşaretinin kullanıldığı yerler:

2. Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır. (Yeni bir “barış “taaruzu” başladı.

3. Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları, başlıkları tırnak içine alınır. (Yahya Kemal'in bazı şiirleri “Kendi Gök Kubbemiz” adı altında çıktı.” (Solmaz, 2016: 139)

“Aşağıda verilen noktalama işaretlerinin kullanılma nedenlerini tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.” (Solmaz, 2016: 151)

CÜMLELER	TIRNAK İŞARETİNİN KULLANILMA NEDENİ
Yeni bir “barış taaruzu” başladı. Yahya Kemal'in bazı şiirleri “Kendi Gök Kubbemiz” adı altında çıktı.	

• Noktalama işaretlerinin yazımı konusunda da bir tutarsızlığın olduğu görülmektedir. Örneğin noktalı işaretleri cümle içinde küçük harfle, alt başlıkta yalnızca iki sözcüğün ilk harfi büyük diğer sözcükler küçük harfle yazılmış:

Cümle içi kullanım: “Noktalama işaretlerinden, nokta, virgül, noktalı virgül...” (Solmaz, 2016: 136)

Alt başlık: “Noktalı Virgülün kullanıldığı yerler” (Solmaz, 2016: 137)

• İncelenen ders notunda tespit edilen olumlu özelliklerden biri cümlenin yanı sıra metin düzeyinde de uygulamaya yer verilmiş olmasıdır. Öğrencilerden metinde yer alan parantez içindeki boşluklara uygun noktalama işaretinin konulması istenmektedir.

“Yolcu gemisi () okyanusta yol alırken ıssız bir adanın yanından geçmeye başladı () Yolculardan biri () uzun sakallı () üstü başı yırtık () sıksa bir adamı kıyıda gördüğünü söylemek için kaptanın yanına gitti ()...” (Solmaz, 2016: 139)

7. Sınıf Ders Notu'nda konuya başlarken noktalama işaretleri hem isimleriyle hem de sembollerıyla verilmiş, kuramsal bilgilerden sonra bu işaretlerin kullanıldığı yerlere geçilmiştir. Dilimizde ilk defa ne zaman kullanılmaya başlandığı, okumaya, yazı diline ve

anlamaya sağladığı faydalar, genel özellikleri, kullanılma sebepleri, nerelerde kullanılmaması gerektiği üzerinde durulmuş.

- Noktalama işaretleri ve bunların özellikleri 7. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda 1.ünite altında verilmiştir. 2. Ünite de ise noktalama işaretlerinde nefes almaya duraklama denildiği, verilen metnin bu işaretlerin gösterdiği duraklara uygun olarak okunması gerektiği belirtilmiştir. Bu konu, 1. Ünite'nin altında ayrıntısıyla ele alınmış; fakat sonraki ünitelerde hatırlatma ve pekiştirme çalışmalarıyla desteklenmediği gibi bölüm sonu testlerde de değerlendirmeye dâhil edilmemiştir.

- Bazı noktalama işaretleri ile ilgili kuralların aktarımında öğrencilerin yabancı olduğu ve programda 8. sınıfta öğretilmesi gereken konular arasında yer alan “zarf-fiil, sıralı ve bağlı cümle” gibi ifadeler yer verilmiş.

“Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz.” (Deniz, 2016: 19)

“Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur.” (Deniz, 2016: 21)

- 6. sınıf ders notunda yer alan örneklerin bir kısmı tekrar edilmiş.

“2. Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur:

Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim.” (Solmaz, 2016: 138; Deniz, 2016: 20)

- Kısa çizginin kullanımıyla ilgili yanlış bilgiye yer verilmiş. Aşağıdaki cümlede “iyice” sözcüğünün satır sonunda “i-yice” şeklinde ayrılması öneriliyor; oysa satır sonlarında sözcüğü tek ünlüden ayırmak doğru değildir. Bu kural Yazım Kılavuzu'nda “Ayırmada satır sonunda ve başında tek harf bırakılmaz.” (TDK, 2012: 41) şeklinde belirtilmiştir.

“1. Satıra sığmayan sözcükler bölünürken satır sonuna konur:

Ay yaprakları aydınlatıyordu. İ-yice kavun kokuyordu deniz.” (Deniz, 2016: 21)

- Kitapta noktalama işaretiyle ilgili uygulama çalışmasına yer verilmiş. Fakat metinde işaretlerin nerelere konulacağı belirtilmemiştir. Noktalama işaretlerinin kullanılması gereken yerler parantez içindeki boşluklarla gösterilmeli ve öğrencilere gereken yönlendirme yapılmalıydı.

“Aşağıdaki metni dikkatlice okuyup gerekli noktalama işaretlerini koyar mısınız?

Günlerce sürdü bu taşıma Her kepçede her daldırışta, binlerce geçmişi anıyı gelişleri gidişleri hatırlanışları alıp söktüler yerinden...” (Deniz, 2016: 21)

Metnin “Günlerce sürdü bu taşıma () Her kepçede () her daldırıšta, binlerce geçmişı () anıyı () gelişleri () gidişleri () hatırlanışları alıp söktüler yerinden...” şeklinde düzenlenmesi kuralların hatırlanmasını kolaylaştıracak ve öğrencileri zaman kaybına uğratmayacaktır.

Kesme işaretinin nerelerde kullanılacağını bilmek kadar, nerelerde kullanılmaması gerektiğini bilmek de önemlidir. Ders notunda bu konuyla ilgili yalnızca “Akım, çağ ve dönem adlarından sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz” (Deniz, 2016: 25) ifadesi bulunmaktadır. Bu konu bir alt başlık altında daha kapsamlı verilmeliydi; çünkü özel isimlere gelen yapım eklerinin ayrılmasından,- ler ve -gil ekinin kullanımına kadar pek çok konu bu madde ile doğrudan ilişkilidir.

- Noktalama işaretleriyle ilgili kuralların altında yer alan 76 örnekten 31’i (%40.79) Yazım Kılavuzu’ndan (TDK, 2012) alınmadır. 6. Sınıf Ders Türkçe Notu’nda olduğu gibi bu düzey için hazırlanan kitapta da hazır örneklerin kullanıldığı görülmektedir.

8. Sınıf Türkçe Ders Notu’nda noktalama işaretleriyle ilgili açıklamalara yer verilmeden sembollerin hangi işaretlere ait olduğu sorulmuştur. Sonrasında ise noktalama işaretleri isimleri ve sembolleriyle gösterilmişlerdir. Öğrencilerin bu soruyu doğru yanıtladığından emin olmaları, yanlışlarını tespit etmeleri için sorunun konunun aktarımından sonra verilmesi gerekirdi. Kitapta bu işaretlerin niçin kullanıldığı açıklanmış, hangilerinin kelimeye bitişik yazıldığı belirtilmiştir. Konunun öneminin ve amacının kavratılması bakımından bu bilgi noktalama işaretleriyle ilgili son sayfalarda değil; giriş bölümünde verilmeliydi.

- Konunun kavratılmasına dönük olarak uygulamaların cümle düzeyinde kaldığı, metin üzerinde noktalama işaretlerinin tespiti ile ilgili herhangi bir etkinliğin bulunmadığı görülmektedir.

- 8. sınıf ders notunda noktalama işaretlerine dikkat ederek okunması gerektiği 2. Ünite, bu işaretlerin kullanım alanları 3, 4. 5. Ünitelerde işlenmiş; hatırlatma ve pekiştirme amaçlı uygulamalarla desteklenmiş; noktalama işaretlerini kullanmamanın ya da yanlış yerde kullanmanın anlatım karışıklığına yol açacağı belirtilmiştir. Kitapta 4. ve 5. Ünite bölüm sonunda yer alan testlerde değerlendirmeye dâhil edilen bu konuyla ilgili yalnızca iki soru tespit edilmiştir. Sorulardan bir tanesi ünlem işaretine yöneliktir. Diğer soru ise eksik verilmiştir. Soru kökünde cümle unutulduğundan, hangi noktalama işaretinin işlevi üzerinde durulduğu anlaşılammaktadır:

- “12. Aşağıdaki cümlede hangi noktalama işaretini kullanırsak cümledeki anlatım bozukluğunu önlemiş oluruz?”

- A) Kısa çizgi
 B) Nokta
 C) Üç nokta
 D) Tek tırnak” (Şehsuvaroğlu, 2016: 186)

• Bu düzey için hazırlanan kitapta virgül işaretinin kullanımı için:

“Özneleri ayırır:

Örnek:.....

Fiilleri ayırır.

Örnek:.....

Nesneleri ayırır:

Örnek:.....

Tümleçleri ayırır.

Örnek:.....” (Şehsuvaroğlu, 2016:

85-86) uygulama çalışması bulunmaktadır. Yazar öğrencilerden özne, nesne, tümleç ile ilgili örnekleri 3. Ünite’de istemesine rağmen cümlenin öğeleri bilgisini 5. Ünite’de ele almıştır. Öğrenciler ne anlama geldiğini bilmedikleri bir konuda değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır. Konuların basitten zora ve ardışık ilkesine uygun işlenilmediği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin dikkate alınmamış olması bilgiyi gözünde daha da zorlaştırmalarına ve konulardan soğumasına neden olacaktır.

• Kısa çizginin kullanımı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır:

“Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur.

Örnek: Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan mı, üzüntüden mi bilmiyor
-um.” (Şehsuvaroğlu, 2016: 122)

Aynı konu altında 6 ve 7. sınıf ders notunda yer alan örneklerin bir kısmının bu düzey için hazırlanan kitapta da tekrar edildiği görülmüştür. 8. Sınıf Türkçe Ders Notu’nda yer alan 44 örnekten 12’si (%27.27) Yazım Kılavuzu’ndan alınmıştır:

“Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.” (TDK, 2012: 34; Solmaz, 2016: 138, Deniz, 2016: 122; Şehsuvaroğlu, 2016: 21)

Sonuç ve Öneriler

Noktalama işaretleri bir dilin doğru yazılmasını, etkili okunmasını ve kolay anlaşılmasını sağlayan semboller bütünüdür. Türkçeye ilk defa Tanzimat Döneminde girmiş olan işaretler yazılı ve sözlü anlatıma sağladığı katkıdan dolayı Türkçe derslerinin de temel konuları arasında yer alır. Bu çalışmada Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders notlarında noktalama işaretlerinin kullanımı üzerinde durulmuştur. Bu amaç çerçevesinde Türkçe ders notlarında yer alan noktalama işaretlerinin Türkçe Öğretim Programı'na uygunluğu tespit edilmeye çalışılmış, sonrasında ise noktalama işaretlerinin kullanım durumu araştırılmıştır. İncelenen ders notlarında noktalama işaretleri ile ilgili tespit edilen uyumsuzlukları belirtilen düzeyden önce ve sonra öğretilenler diye ayırmak mümkündür. Şunu da belirtmek de yarar var ki ardışık ilkesi dikkate alınarak düzeyden önce verilen kuralları bir sorun olarak görmediğimizi belirtmek isterim; çünkü duygu ve düşüncelere sınır konulamaz. Bunların yazıya aktarılması sırasında öğrenci konuyla ilgili her kurala yeri geldiğinde ihtiyaç duyabilir. Etkili bir yazılı anlatım için de bu kuralları ihmal edilmemelidir. Buna karşın kuralın belirtilen düzeyden sonra öğretilmesi yani öğrenciye gecikmeli verilmesi yazma becerisinde karışıklığa ve kusurlara yol açacağından etkili bir yazılı anlatımdan da söz etmek mümkün olmayacaktır.

Programda 13 noktalama işaretinin (nokta, virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, üç nokta, kısa çizgi, eğik çizgi, yay ayraç, kesme işareti, soru işareti, ünlem işareti, köşeli ayraç ve tırnak işareti) ismi geçmekte ve bunlarla ilgili toplam 52 kurala yer verilmektedir. Programda noktalama işaretleriyle ilgili en çok kural virgöl (12 madde), en az kural ise köşeli ayraç, ünlem ve soru işaretiyle (1 kural) ilgilidir. Ders notlarının belirtilen bu kurallardan 28'i bakımından uygun olduğu; diğer kurallar (27) yönünden ise uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Bu maddelerin 6. sınıf ders notunda uyumsuzluk sıklığı (f=24) -nokta 1, virgöl 6, noktalı virgöl 1, iki nokta 1, üç nokta 1, kısa çizgi 2, eğik çizgi 4, yay ayraç, 3, kesme işareti 4, soru işareti 1; 7. sınıf ders notunda ise (f=7)'dir: virgöl 5, noktalı virgöl 1, kısa çizgi 1. Uyumsuzluk sıklığının en düşük olduğu ders kitabı 8. sınıf a aittir ve bu oran da virgülün (3 madde) kullanımına yöneliktir. İncelenen ders notlarında noktalama işaretlerinin toplam 34 yerde programa uygun olarak yer almadığı tespit edilmiştir. Bu oran 6. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda %70.59, 7. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda %20.59, 8. Sınıf Ders Türkçe Notu'nda ise % 8.82'dir.

Noktalama işaretlerinin kullanımına ilişkin olarak elde edilen bulgular şöyledir:

6. Sınıf Ders Notu'nda bu konu 1. ve 5. üniteler altında ele alınmış; 1. 5. ve 6. ünitelerin bölüm testlerinde de değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Bu kitapta metnin okunması sırasında noktalama işaretlerine dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiş, noktalama işaretlerinin önemi ve

nerelerde kullanılacağı üzerinde durulmuştur. Buna karşın noktalama işaretlerinin yazımı hakkındaki paragrafta virgülün kullanımıyla ilgili yanlışlık tespit edilmiştir. Çalışma kâğıtlarında ise konu açıklamalarında üzerinde durulmayan işlevlere yer verilmiş, cümleler özensizce hazırlanmıştır. Kitapta göze çarpan bir diğer eksiklik ise örneklerin kullanımına yöneliktir. Ders kitabında bazı örneklerin açıklamalarla desteklenmediği gibi, bazı açıklamalara ilişkin örneklere de yer verilmediği ve açıklama –örnek bütünlüğüne dikkat edilmediği görülüyor. Bu ders notuyla ilgili bir başka eksiklik ise kuralların altında sıralanan 44 örnekten 36’sının Yazım Kılavuzu’ndan alınmış olmasıdır. Ayrıca hem konu açıklamalarında hem de çalışma kâğıdında aynı örneklerin kullanılmıştır. İncelenen ders notunda tespit edilen olumlu özelliklerden biri cümlenin yanı sıra metin düzeyinde de uygulamaya yer verilmiş olmasıdır.

7. Sınıf Ders Notu’nda noktalama işaretlerinin dilimizde ilk defa ne zaman kullanılmaya başlandığı, okumaya, yazı diline ve anlamaya sağladığı faydalar, genel özellikleri, kullanılma sebepleri, nerelerde kullanılmaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Noktalama işaretleri ve bunların özellikleri 7. Sınıf Ders Notu’nda 1. Ünite altında verilmiştir. Bu konu, 1. Ünite’nin altında ayrıntısıyla ele alınsa sonraki ünitelerde hatırlatma ve pekiştirme çalışmalarıyla desteklenmediği gibi bölüm sonu testlerde de değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Bazı noktalama işaretleri ile ilgili kuralların aktarımında öğrencilerin yabancısı olduğu ve programda 8. sınıfta öğretilmesi gereken konular arasında yer alan “zarf-fiil, sıralı ve bağlı cümle” gibi ifadeler ve kısa çizginin kullanımıyla ilgili yanlış bilgiye yer verilmiş. Kitapta noktalama işaretiyle ilgili uygulama çalışmasına yer verilmiş; fakat metinde işaretlerin nerelere konulacağı belirtilmemiştir. Noktalama işaretlerinin kullanılması gereken yerler parantez içindeki boşluklarla gösterilmeli ve öğrencilere gereken yönlendirme yapılmalıydı. Bu ders notunda noktalama işaretleriyle ilgili kuralların altında yer alan 76 örnekten 31’i (%40.79) Yazım Kılavuzu’ndan alınmadır.

8. Sınıf Ders Notu’nda noktalama işaretleriyle ilgili kuramsal bilgiye – işaretlerin kullanılma amacı, hangilerinin kelimeye bitişik yazılması gerektiği- kuralların verilmesinden sonra geçildiği görülmektedir. Konunun öneminin ve amacının kavratılması bakımından bu bilgi noktalama işaretleriyle ilgili son sayfalarda değil; giriş bölümünde verilmeliydi. Konunun kavratılmasına dönük olarak uygulamaların cümle düzeyinde kaldığı, metin üzerinde noktalama işaretlerinin tespiti ile ilgili herhangi bir etkinliğin bulunmadığı görülmektedir. 8. Sınıf Türkçe Ders Notu’nda noktalama işaretlerine dikkat ederek okunması gerektiği 2. Ünite, bu işaretlerin kullanım alanları 3, 4 ve 5. Ünitelerde işlenmiş; hatırlatma ve pekiştirme

amaçlı uygulamalarla desteklenmiş; noktalama işaretlerini kullanmamanın ya da yanlış yerde kullanmanın anlatım karışıklığına yol açacağı belirtilmiştir. Kitapta 4. ve 5. Ünite'nin bölüm sonunda yer alan testlerde değerlendirmeye dâhil edilen bu konuyla ilgili yalnızca iki soru tespit edilmiştir. Sorulardan biri ünleme yöneliktir. Diğer soru ise eksik verilmiştir. Bu düzey için hazırlanan kitapta yazar öğrencilerden özne, nesne, tümleç ile ilgili örnekleri 3. Ünite'de istemesine rağmen cümlenin öğeleri bilgisini 5. Ünite'de ele almıştır. Öğrenciler ne anlama geldiğini bilmedikleri bir konuda değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır. Konuların basitten zora ve ardışık ilkesine uygun işlenilmediği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin hazır bulunmuşluk düzeylerinin dikkate alınmamış olması bilgiyi gözünde daha da zorlaştırmalarına ve konulardan soğumasına neden olacaktır.

Araştırma sonucunda 6. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda %70.59, 7. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda %20.59, 8. Sınıf Türkçe Ders Notu'nda ise % 8.82 gibi bir uyumsuzluğun olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kitaplarda noktalama işaretlerinin kullanımlarıyla ilgili yanlışlık ve eksikliklerin görüldüğü, konuların aktarımında bir dil birliğinin olmadığı, kuralların her düzeyde aynı örneklerle tekrar edildiği, konuların öğrencilerin hazır bulunmuşluk düzeylerine göre hazırlanmadığı ve tespit edilmiştir.

Bu tespitler ışığında şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Noktalama işaretlerinin öğretimi hâlihazırda kullanılan Türkçe Öğretim Programı paralelinde olmalıdır.
2. Açık öğretim öğrencileri için hazırlanmış olan ders notlarında noktalama işaretleri ile ilgili yanlışlıklar düzeltilmeli, eksiklikler giderilmelidir.
3. Konuların aktarımında bir dil birliği olmalıdır. Alt başlıklar bazen büyük bazen küçük harfle başlamamalı; açıklama-örnek bütünlüğüne dikkat edilmelidir. Kurallardan bazıları örneksiz verilirken bazı örnekler de açıklamasız olmamalıdır.
4. Noktalama işaretlerinin öğretiminde Türkçenin son çıkan Yazım Kılavuzu esas alınmalıdır. Kuralların ifade tarzı Yazım Kılavuzu'ndan bire bir alınsa da kuralları örnekleyen cümleler farklılık göstermelidir.
5. Öğrenci her düzeyde yeni ve farklı örnek cümlelerle karşılaşmalı, Yazım Kılavuzu'ndan alınan hazır örneklerle bilgiyi kalıplaştırmamalıdır.
6. Konuların kuramsal bilgilerle değil, uygulamalı etkinliklerle pekiştirilebileceği unutulmamalıdır.
7. Kurallar verilirken konuyla ilgili olarak daha önce verilmiş işlevler üzerinde de durulmalı, yeni bilgiler bunlar üzerine inşa edilmelidir.

8. Kurallar verilirken programa uygun olarak öğrencilerin sınıf seviyeleri dikkate alınmalıdır. Örneğin; “Yapısına Göre Cümle Türleri” programda 8. sınıf konuları arasında yer alıyor. 6. sınıfa devam eden öğrenciye noktalı virgölün sıralı cümlelerle ilgili olan işlevini kavratmak için öncelikle sıralı cümlenin ne olduğunu anlatmak gerekir. Aksi durumda kural ezberletilmekten öteye gidemez.

Kaynakça

- ATASOY, F. O. (2010). Noktalama işaretlerinin tarihi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/2 Spring 2010*. Erişim: http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1432729184_atasoy_faysal_okan.pdf (6.02.2017).
- ÇETİN, A. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yazım ve noktalama kurallarını uygulama düzeyleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- DENİZ, T. (2016). *Açık öğretim okulları (açık öğretim ortaokulu) Türkçe 7 ders notu*. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü.
- HENGİRMEN, M. (2005). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- KARAAĞAÇ, G. (2013). *Dil bilimi terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- KARABUĞA, H. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatım çalışmalarında noktalama işaretlerini ve yazım kurallarını kullanabilme düzeyleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Erişim: <Http://Ttkb.Meb.Gov.Tr/Program2.aspx> (10.07.2013).
- ÖZKIRIMLI, A. (2006). *Türk Dili Dil ve Anlatım*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- PARLATIR, İ. (2014). Noktalama işaretleri ve kısaltmalar. *Türk Dili Ve Kompozisyon* (ss. 315-596). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- SOLMAZ, M. (2016). *Açık öğretim okulları (açık öğretim ortaokulu) Türkçe 6 ders notu*. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü.
- ŞEHSUVAROĞLU, Ş. (2016). *Açık öğretim okulları (açık öğretim ortaokulu) Türkçe 8 ders notu*. Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü.
- TDK. (2012). *Yazım kılavuzu*. Ankara: TDK Yayınları.
- YENEN AVCI, Y. (2017). *Açık öğretim ortaokulu 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders notlarında noktalama işaretleri*. IVth International Eurasian education research congress, Denizli, Türkiye.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

YILDIRIM, D. ve ULUDAĞ, E. (2016). Ortaokul öğrencilerinin bazı noktalama işaretlerini ve yazım kurallarını uygulayabilme düzeyleri (İstanbul Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 18-1 Yıl:2016*. DOI= 10.17556/jef.72765 Erişim: <http://dergipark.gov.tr/erziefd/issue/24415/258763> (06.02.2017).